

თეა გამრეკელი

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი,
საქართველო

ბერძენი კუბლიცისტები დამოუკიდებელი საქართველოს შესახებ (1919-1921)

საკვანძო სიტყვები: საქართველოს დამოუკიდებლობა, ბერძნული პრესა, ბერძნულ-ქართული ურთიერთობები

ბერძნულ-ქართული ურთიერთობები საუკუნეებს ითვლის. მსოფლიოში ძნელად თუ მოიძებნება ისეთი ხანგრძლივი და ინტენსიური ურთიერთობის მქონე ორი ხალხი, როგორიც ბერძენი და ქართველია. საერთო რელიგიისა და კულტურული ღირებულებების გარდა, ბერძნებსა და ქართველებს თავისუფლებისკენ დაუოკებელი სწრაფვაც აერთიანებდა. ქართველი ხალხი ერთმორწმუნე ბერძნებს ყოველთვის მნიშვნელოვან მოკავშირეებად თვლიდა. ბერძენი ხალხიც ძნელბედობის ჟამს საქართველოში პოულობდა თავშესაფარს. ისინი არაერთხელ დახმარებიან ერთმანეთს. ერთის გამარჯვება მეორეს იმედს უსახავდა და ამხნევებდა. ერთმანეთს გულშემატკივრობდნენ და დიდი გულისყურით ადევნებდნენ თვალს მეგობრულ ქვეყანაში მიმდინარე მოვლენებს.

1918 წლის 26 მაისს კავკასიის მეფისნაცვლის ყოფილ რეზიდენციაში საქართველოს ეროვნული საბჭოს ისტორიული

სხდომა ჩატარდა და საქართველოს დამოუკიდებლობა გამოცხადდა. ეროვნულმა საბჭომ ამ დღეს მიიღო დამოუკიდებლობის აქტი, რომელიც პირველი ქართული კონსტიტუციური ხასიათის დოკუმენტია. 1919 წლის 12 მარტს საქართველოს დამფუძნებელმა კრებამ, როგორც ხალხის მიერ არჩეულმა წარმომადგენლობითმა ორგანომ, დამოუკიდებლობის აქტი დაამტკიცა. საქართველოს ისტორიაში ის ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი დოკუმენტია. დამოუკიდებლობის აქტზე ხელმოწერათა შორის ერთი ბერძნული გვარიც იკითხება: *1. Πασαλίδης*. ეს ხელმოწერა სოხუმის ბერძნული სათვისტომოს თავმჯდომარეს, ბერძნული გაზეთის რედაქტორს, ექიმსა და მეცნიერს, სოციალ-დემოკრატ იოანის ფაშალიდის ეკუთვნის. აღსანიშნავია ის ფაქტი, რომ დამფუძნებელი კრების არჩევნებში მე-15 ნომრით ელინთა დემოკრატიული პარტიაც მონაწილეობდა, რაც თავისთავად იმაზე მიუთითებს, რომ ბერძენი მოქალაქეები იმ დროს საქართველოში საკმაოდ მნიშვნელოვან პოლიტიკურ ძალას წარმოადგენდნენ.

ახალგაზრდა დამოუკიდებელი სახელმწიფოს ხელისუფლებაში მყოფ პოლიტიკურ ძალებს კარგად ჰქონდათ გააზრებული, რომ საქართველო ბევრი ერის სამშობლო იყო. ამიტომ მცირე ერების უფლებათა განსაზღვრას მათი მხრიდან საკმაოდ დიდი ყურადღება ეთმობოდა. მაშინდელი კონსტიტუციონალიზმი საყოველთაო თანასწორობისა და საჯარო-პოლიტიკურ სივრცეში ჩართულობის ინსტიტუციონალურ საფუძვლებს ქმნიდა. ეთნიკურ უმცირესობებს უფლება ეძლეოდათ განათლება მშობლიურ ენაზე მიეღოთ, სამართალწარმოებისას მშობლიური ენა გამოეყენებინათ და საკუთარ ენაზე გამოეშვათ ჟურნალ-გაზეთები. ეთნიკურ უმცირესობათა

შემწყნარებლობას კანონმდებლობა უზრუნველყოფდა.¹ შესაბამისად, საქართველოს ტერიტორიაზე მაცხოვრებელ სხვადასხვა ეთნო-კონფესიურ ჯგუფსაც ქვეყნის მიმართ ლოიალობისა და თანაზიარობის გრძნობა გაუჩნდა.

ქართველები განსაკუთრებული თანაგრძნობით იყვნენ განწყობილნი საქართველოში მოსახლე ერთმორწმუნე ბერძნების მიმართ. 1918 წელს, როდესაც თურქეთმა ყარსისა და არდაგანის ოლქები დაიკავა, თურქების მიერ შევიწროებულმა ბერძნულმა მოსახლეობამ თავი ბათუმს შეაფარა. 1919 წელს, „უკრაინული კამპანიის“ კრახით დასრულების შემდეგ, მათ უკრაინიდან ბოლშევიკების რისხვას გამოქცეული ბერძნებიც შეუერთდნენ.² პირველი დემოკრატიული რესპუბლიკის მთავრობის ხელშეწყობით 1919-1920 წლებში წარმატებით განხორციელდა ათასობით დევნილი ბერძენის სამშობლოში რეპატრიაცია, ბერძნული მოსახლეობის იმ ნაწილს კი, რომელმაც საქართველოში დარჩენა გადაწყვიტა, ადგილობრივმა ხელისუფლებამ ხელსაყრელი პირობები შეუქმნა და სათანადო დახმარება აღმოუჩინა.

ქართველებისა და ბერძნების თანაგანცდისა და ურთიერთდახმარების უამრავი მაგალითი შეიძლება დასახელდეს. ჩვენთვის განსაკუთრებით საინტერესოა, თუ როგორი გამოხმაურება ჰქონდა საბერძნეთში საქართველოს მიერ დამოუკიდებლობის გამოცხადებას 1919-1921 წლებში. სტატიაში განვიხილავთ როგორც იმდროინდელ ყოველდღიურ ბერძნულ გაზეთებში, ისე ათენში გამოშვებულ მნიშვნელოვან ფრანგულენოვან გაზეთში გამოქვეყნებულ პუბლიკაციებს. გარდა ამისა,

¹ ეთნიკური და რელიგიური იდენტობისა და სამოქალაქო ინტეგრაციის შესახებ საქართველოს პირველ რესპუბლიკაში უფრო დაწვრილებით იხ. დუნდუა და აბაშიძე 2009, 32-34.

² „უკრაინული კამპანიის“, მასში ბერძნების მონაწილეობისა და ამ კამპანიის შედეგების შესახებ დეტალურად იხ. Petsalis-Diomidis 1972.

გაგაცნობთ ქართულ ენაზე აქამდე გამოუქვეყნებელ სტატიას, რომელიც საქართველოში გამომავალ ბერძნულ გაზეთში დაიბეჭდა და განსაკუთრებულ ინტერესსა და ემოციას აღძრავს ქართველ მკითხველში.

დამოუკიდებლობის გამოცხადების შემდეგ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის უმთავრეს ამოცანას ევროპის სახელმწიფოებთან ურთიერთობის დამყარება, მათი მხარდაჭერის მოპოვება და ქვეყნის დამოუკიდებლობის ოფიციალური აღიარება წარმოადგენდა. საქართველოს საგარეო პოლიტიკის ერთ-ერთი უმთავრესი პრიორიტეტი საბერძნეთთან დიპლომატიური ურთიერთობების დამყარება იყო. 1919 წლის ზაფხულში ქართული დელეგაცია საბერძნეთს ეწვია. თუ გავითვალისწინებთ იმ ფაქტს, რომ ბერძნულმა პრესამ ეს ვიზიტი საკმაოდ ფართოდ და მრავალმხრივ გააშუქა, უნდა ვივარაუდოთ, რომ ის საბერძნეთისათვისაც საკმაოდ მნიშვნელოვანი უნდა ყოფილიყო.

გაზეთ „ელევთეროს ტიპოს“ / «Ελευθέριος Τύπος» (თავისუფალი პრესა) 29 ივლისის (№923) ნომერში, პირველ გვერდზე, საქართველოს შესახებ ცნობილი ბერძენი პუბლიცისტისა და ვენიზელოსის მთავრობის აქტიური მხარდამჭერის, ანდრეას კავაფაკისის, საკმაოდ ვრცელი სტატია გამოქვეყნდა სათაურით „კოლხიდა“. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ ეს გაზეთი ვენიზელოსის მთავრობის ბეჭდვით ორგანოდ ითვლებოდა, ხოლო კავაფაკისი მისი რედაქტორი იყო. ბერძენი ჟურნალისტი და გამომცემელი აღნიშნავს, რომ საქართველოს ახალგაზრდა რესპუბლიკა თავისი ისტორიითა და ტრადიციებით საბერძნეთისთვის უცხო არ არის. კავაფაკისი თავის თანამემამულეებს ერთმორწმუნე ქვეყნის ისტორიულ წარსულს, ბერძნულ-ქართულ ურთიერთობებს შეახსენებს და

მოუწოდებს, მხარი დაუჭირონ საქართველოს დამოუკიდებლობას. სტატიის იგი საუბრობს ანტანტის მიერ დაშვებულ იმ შეცდომებზე, რომელთაც რუსეთის იმპერიალიზმის აღდგენის საფრთხე წარმოქმნეს. მისი აზრით, ისეთი ერები, როგორებიცაა უკრაინა და საქართველო, რომელთაც განვითარებული აქვთ ნაციონალური გრძნობა და დამოუკიდებელ სახელმწიფოდ არსებობის უნარიც შესწევთ, არ მოინდომებენ რუსეთის იმპერიალიზმის მძიმე უღლის ხელახლა დადგმას. კავაფაკისი საბერძნეთისთვის გარკვეულ საფრთხედ მიიჩნევს რუსული იმპერიალიზმის გაძლიერებას, რაც, მისი აზრით, შავი ზღვის რუსიფიკაციას გულისხმობს: „ანტანტამ რუსეთთან მიმართებაში დიდი შეცდომები დაუშვა. ჩვენ ვიცოდით, რომ მათ პოლიტიკას ტრაგიკული შედეგები მოჰყვებოდა და ჩვენი წინასწარმეტყველება ახდა. [...] საბერძნეთმა უნდა მიუთითოს თავის მოკავშირეებს განსაზღვრულ საშიშროებაზე, რომელსაც ისინი ვერ ხედავენ. ეს საფრთხე ყველაზე მეტად საბერძნეთს ეხება [...] რუსეთის აღდგენა საბერძნეთს ემუქრება და შავი ზღვის რუსიფიკაციას ნიშნავს. [...] მართალია, ეს საფრთხე ჯერ ახლოს არ არის, მაგრამ ჩვენ ის უნდა აღმოვფხვრათ. ამის ერთადერთი საშუალებაა რუსეთიდან ჩამოშორებული სახელმწიფოების აღიარება, რომლებიც ახლა ჩვენს დახმარებას თხოულობენ – მათი პირველი დაწყებითი და მძიმე სახელმწიფოებრივი ცხოვრების ხანაში“.³

აღსანიშნავია, რომ კავაფაკისის სტატიის თარგმანი მცირე შესავლით დაიბეჭდა გაზეთ „საქართველოს რესპუბლიკის“ 1919 წლის 25 სექტემბრის ნომერში (№215).

საქართველოს დელეგაციის ვიზიტის შესახებ დაიწერა ათენში გამოშვალ ფრანგულენოვან გაზეთში „ლე მესაჟე

³ Ελευθέρος Τύπος 1919, 1.

დატენ“ / „Le Messenger d'Athènes“⁴ (ათენის მაცნე), რომელსაც მკითხველთა ფართო წრე ჰყავდა და ინტელექტუალი ბერძნების გარდა, ევროპელი დიპლომატებისა და პოლიტიკოსებისთვისაც ავტორიტეტულ საინფორმაციო წყაროს წარმოადგენდა. გაზეთის 1919 წლის 28 ივნისის – 11 ივლისის (№1404) ნომრის პირველ გვერდზე გამოქვეყნდა სტატია სათაურით „ქართული მისია საბერძნეთში“, რომლის მთავარი თემა ქართული დელეგაციის ათენში სტუმრობა იყო:

„გუშინწინ საგარეო საქმეთა მინისტრმა, ბატონმა დიომიდისმა, საქართველოს რესპუბლიკის მიერ საბერძნეთში გაგზავნილი დიპლომატიური მისია მიიღო. ამ პატარა სახელმწიფოს, მეტად ძველსა და ამავე დროს მეტად ახალგაზრდას, რომლის აღმოცენება ჯერ კიდევ პრომეთეს ხანას ეკუთვნის, ხოლო მისი ხელახალი დაბადება, ახლანდელი სახით აღორძინება, სულ ორი წელიწადიც არაა, რაც მოხდა, სურს, აღადგინოს საბერძნეთთან ძველი ურთიერთობა და იმედი აქვს, რომ თავისი საქმისათვის ის კეთილგანწყობას მოიპოვებს.

საგარეო საქმეთა მინისტრსა და ყველა ოფიციალურ თუ არაოფიციალურ პირთან გამართულმა საუბრებმა მისია დაარწმუნა, რომ ახალგაზრდა რესპუბლიკას ეს კეთილგანწყობა უკვე მოპოვებული აქვს. ბერძენი ხალხი, რომელიც თავისუფლებისათვის იბრძოდა და რომელმაც აღმოსავლეთში ემანსიპაციის სიგნალი გაგზავნა, ვერ ივაჭრებს მეგობრობისთვის იმასთან, ვინც ამავე საქმისათვის იღვწის. რაც შეეხება სავაჭრო ურთიერთობებს, ისინი არსებობს, საჭიროა მხოლოდ მათი გაძლიერება“.⁵

⁴ გაზეთ „ლე მესაჟე დატენის“ (1875-1961) დამაარსებელი და რედაქტორი იყო ადონის ზანეტაკის-სტეფანოპოლისი.

⁵ Le Messenger d'Athènes 1919 (1), 1.

ათენში გამოცემული ფრანგულენოვანი გაზეთი მიმოიხილავს საქართველოს ისტორიას, ძველ საბერძნეთსა და კოლხეთს შორის არსებულ ურთიერთობას, მართლმადიდებლური ქვეყნის მჭიდრო კავშირს ბიზანტიასთან, რაც განსაკუთრებით არაბებისა და თურქების წინააღმდეგ ომებში გამოიკვეთა. სტატიაში აღნიშნულია ის ფაქტი, რომ ბიზანტიის დაცემამ საქართველო ქრისტიანულ ევროპას მოწყვიტა, რის შემდეგაც მას განუწყვეტილ უხდებოდა თურქებისა და სპარსელების წინააღმდეგ ბრძოლა. მე-18 საუკუნის ბოლოს, მუსლიმური უღლისაგან თავის დასაღწევად, საქართველომ სამეგობრო ხელშეკრულება გააფორმა ერთმორწმუნე რუსეთთან, რომელიც მას სრული ავტონომიის გარანტიას აძლევდა. რუსეთმა ეს პირობა დაარღვია, თავის პროვინციად აქცია ქვეყანა, რომელიც ოცდაათი საუკუნის მანძილზე ინარჩუნებდა დამოუკიდებლობას და ძალადობრივად ცდილობდა ამ ქვეყნის დენაციონალიზაციას.

გაზეთი ასევე მიმოიხილავს თანამედროვე საქართველოში მიმდინარე მოვლენებს, იმ ვითარებას, რომელშიც ქვეყანამ დამოუკიდებლობა გამოაცხადა, ახალგაზრდა დემოკრატიული რესპუბლიკის სახელმწიფოებრივ წყობილებას და ხაზს უსვამს საქართველოს სამომავლო როლს კავკასიის რეგიონში.

სტატიაში ყურადღება გამახვილებულია საქართველოს ხელსაყრელ გეოგრაფიულ მდებარეობაზე. გაზეთში გამოხატული აზრის თანახმად, რუსეთის ირგვლივ უსაფრთხოების ბარიერად უნდა იქცეს საქართველოსა და სომხეთის მსგავსი პატარა სახელმწიფოების სარტყელი, რადგან რუსეთის აგრესიამ, შესაძლოა, კვლავ შეუქმნას საფრთხე მისი მეზობელი ქვეყნების სტაბილურობასა და მშვიდობას ევროპაში. სტატია შემდეგი სიტყვებით მთავრდება: „აძლიერებენ და იცავენ რა

მათ, დიდი სახელმწიფოები აძლიერებენ თავის თავს ყოველი იმპერიალიზმის წინააღმდეგ“.⁶

უნდა აღინიშნოს, რომ გაზეთ „ლე მესაჟე დატენში“ გამოქვეყნებულ სტატიას დიდი გამოხმაურება მოჰყვა საბერძნეთში. რამდენიმე დღის შემდეგ ამავე გაზეთის სხვა ნომერში საქართველოს შესახებ კიდევ ერთი ვრცელი სტატია დაიბეჭდა ფაზიანოსის ავტორობით.⁷ „რამდენიმე დღის წინ საქართველოს შესახებ სტატიის გამოქვეყნების შემდეგ წერილი მივიღეთ ადამიანისგან, რომელიც საფუძვლიანად იცნობს ახალგაზრდა რესპუბლიკას, რამეთუ იქ მრავალი წლის განმავლობაში ცხოვრობდა. მან ჩვენს კორესპონდენტს ავტორიტეტული წყაროებიდან ყველაზე სანდო ინფორმაცია მიაწოდა“⁸ – ნათქვამია სტატიის შესავალში. პიროვნება, რომელსაც გაზეთის კორესპონდენტი ესაუბრა, სავარაუდოდ, ეროვნებით ბერძენი უნდა ყოფილიყო. სტატიაში საუბარია როგორც საქართველოსა და ბერძნულ-ქართულ ურთიერთობებზე, ისე საქართველოში მცხოვრებ ბერძნებზე და განსაკუთრებული მადლიერებით არის მოხსენიებული საქართველოს მთავრობა, რომელმაც დევნილ ბერძნებს დიდი დახმარება აღმოუჩინა: „საქართველოს მთავრობა დიდი გულისხმიერებით ცდილობდა ხელი შეეწყო მათი დაბრუნებისთვის⁹ და როდესაც 15000-მა [ბერძენმა] საქართველოში დასახლება გადაწყვიტა, მთავრობამ ყველაფერი გააკეთა მათ დასახმარებლად“.¹⁰

„ლე მესაჟე დატენში“ 28 ივნისის – 11 ივლისის ნომერში გამოქვეყნებული სტატიის მოკლე შინაარსი ქართულ ენაზე

⁶ Le Messenger d'Athènes 1919 (1), 1.

⁷ მის კალამს უნდა ეკუთვნოდეს, სავარაუდოდ, წინა სტატიაც.

⁸ Le Messenger d'Athènes 1919 (2), 1.

⁹ იგულისხმება თურქეთიდან დევნილი ბერძნული მოსახლეობის სამშობლოში რეპატრიაცია, რომელიც 1919 წელს განხორციელდა.

¹⁰ op.cit.

გაზეთ „ჩვენი ქვეყნის“ 1919 წლის 13 აგვისტოს ნომერშიც (№148) დაიბეჭდა სათაურით: „გაზეთი მესსაჟე და ათენი საქართველოს შესახებ“. აღსანიშნავია, რომ გაზეთის ამავე ნომერში ქართული მისიის ათენში ვიზიტის შესახებ კიდევ ერთი სტატია გამოქვეყნდა, „საქართველოს დელეგაცია“. ქართული სტატია მცირე შესავლით იწყება: „ამ სათაურით ბერძნულ გაზეთ „ნეა ელდას“-ში¹¹ მოთავსებულია წერილი საქართველოს დელეგაციაზე. მოგვყავს წერილი მთლიანად“.¹²

ამ სტატიაშიც მოკლე ისტორიული მიმოხილვის შემდეგ აღწერილია ის ვითარება, რომელშიც „საქართველოს დამოუკიდებლობა გადასწყდა“¹³: „ქართველი ხალხი მიხვდა, რომ შველას არავისგან უნდა ელოდოს და რუსეთის ჯარის თავისი ნებით წასვლის შემდეგ, 1918 წლის 26 მაისს, დამოუკიდებლობა გამოაცხადა [...] მან სახელმწიფოს აღმშენებლობას მძიმე შინაურ და გარეშე პირობებში მოჰკიდა ხელი. ისეთ რთულ ვითარებაში, როდესაც თურქეთს ყარსი და ბათუმი ჰქონდა დაკავებული, ხოლო ქვეყანაში ანარქია მეფობდა, საქართველოს მთავრობამ უმოკლეს დროში მოახერხა წესრიგის აღდგენა და მტრის შემოსევის შეჩერება. [...] მან შესძლო ქვეყნის ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი მოწყობა, ეკონომიკის განვითარება, მუდმივი ჯარისა და დამფუძნებელი კრების შექმნა [...] საქართველოს ჰყავს საკუთარი მთავრობა, რომელიც დამფუძნებელი კრების წინაშე პასუხისმგებელია და აქვს იმედი, რომ ყველა თავისუფალი ერი მის თავისუფლებას დაუჭერს მხარს“.¹⁴ სტატიაში საგანგებოდაა ხაზგასმული ის

¹¹ უნდა იგულისხმებოდეს „ელადა“.

¹² ჩვენი ქვეყანა 1919, 2.

¹³ 1918 წლის 26 მაისს გაზეთ „საქართველოში“ განცხადებებისთვის გამოყოფილი სივრცე მხოლოდ ამ წინადადებას დაეთმო.

¹⁴ ჩვენი ქვეყანა 1919, 2.

ფაქტი, რომ ქვეყანაში უმცირესობა და უმრავლესობა ერთი და იმავე უფლებებით სარგებლობს.

უნდა აღინიშნოს, რომ საბერძნეთში გამოქვეყნებულ სტატიებში საქართველოსადმი დიდი კეთილგანწყობაა გამოხატული. პუბლიკაციების ავტორებს შეუმჩნეველი არც ახალგაზრდა სახელმწიფოში დამოუკიდებლობის მოპოვების შემდეგ მომხდარი სასიკეთო ცვლილებები რჩებათ. მათი აზრით, საქართველო აუცილებლად იმსახურებს თავისუფლებას.

ამ სტატიების გამოქვეყნებიდან რამდენიმე თვეში ევროპის ქვეყნებმა საქართველოს დამოუკიდებლობა ოფიციალურად ცნეს. ამ სასიხარულო ცნობას ჩვენს ქვეყანაში დიდი ზარზაიმით შეხვდნენ. უხაროდა საქართველოში მოსახლე ყველა თავისუფლებისმოყვარე ადამიანს. უხაროდათ ბერძნებსაც. იმ დღეს განსაკუთრებულად უხაროდა ერთ ბერძენს – იანის ფაშალიდისს – რომლის ხელმოწერამაც საქართველოს დამოუკიდებლობის აქტი დაამშვენა. მან თვალნათლივ დაინახა, რომ ის პირობები, რომლებიც დამოუკიდებლობის აქტში ჩაიწერა, განუხრელად სრულდებოდა – საქართველოს დემოკრატიულმა რესპუბლიკამ განვითარების თავისუფალი ასპარეზი გაუხსნა მის ტერიტორიაზე მოსახლე ყველა ერს და „თავის საზღვრებში თანასწორად უზრუნველჰყოფდა ყველა მოქალაქის სამოქალაქო და პოლიტიკურ უფლებებს განურჩევლად ეროვნებისა და სქესისა“.¹⁵ საქართველო იყო ის ქვეყანა, სადაც უპარტიო მუსლიმ ქალს შეეძლო არჩევნებში მონაწილეობა მიეღო და გაემარჯვა. ამიტომ ეს თავისუფლება თანაბრად იყო როგორც ფარი ხანუმ სოფიევასი, ისე ფაშალიდისის და საქართველოს ნებისმიერი მოქალაქისა. და იმ დღეებში, როდესაც საგანგებოდ მორთულ საქართველოს დედაქალაქში

¹⁵ საქართველოს დამოუკიდებლობის აქტი, მე-5 და მე-6 პუნქტები.

საზეიმოდ აღნიშნავდნენ ხელახლა მოპოვებული თავისუფლების აღიარებას, როდესაც ხალხში ხელახალი დაბადების, ახალი ცხოვრების დაწყების სიხარული სუფევდა, საქართველოში გამოცემული ბერძნული გაზეთის პირველ გვერდზე გამოქვეყნდა სტატია სათაურით „გაუმარჯოს საქართველოს დამოუკიდებლობას!“. სიმბოლურია თავად გაზეთის სახელწოდება „ნეა ზოი“ («Νέα Ζωή»), რაც ქართულად „ახალ ცხოვრებას“ ნიშნავს. სტატიის ავტორი გახლდათ გაზეთის რედაქტორი იანის ფაშალიდისი, რომელმაც ახალი, თავისუფალი ცხოვრების დაწყება მიულოცა საქართველოს:

„დღეიდან საქართველოს სახალხო რესპუბლიკა ევროპის ხალხთა ოჯახში შედის. ევროპულმა სახელმწიფოებმა სამი წლის შემდეგ ოფიციალურად აღიარეს საქართველოს დამოუკიდებლობა. საქართველოს მმართველი სოციალ-დემოკრატიული პარტიის ლიდერებმა რუსეთის რევოლუციის გიგანტური ღუმელიდან ნამდვილი ცეცხლი აქ, კავკასიის მთებში, ჩამოიტანეს, შეინახეს და ხალხს გადასცეს. მრავალი იყო მტერი, ვისაც რევოლუციის ამ ცეცხლის ჩაქრობა სურდა, მაგრამ სოციალ-დემოკრატები ცეცხლის გარშემო უძილო ქალწულებივით, ვესტალებივით, ფხიზლობდნენ. [...] საქართველოს სოციალ-დემოკრატია ბოლშევიკების გზას არ გაჰყოლია, რადგან კარგად იცოდა, რომ ახალი ცხოვრება მარტო ნგრევით ვერ შეიქმნება. სწორედ ამიტომ, მის წინაშე არსებული ყველა დიდი დაბრკოლების მიუხედავად, იგი მამაცი და სწრაფი ნაბიჯით მიიწევს წინ და შექმნის ახალ საზოგადოებრივ სისტემას, რომელიც დემოკრატიულ ღირებულებებზე იქნება დაფუძნებული. [...] დამოუკიდებლობის მოპოვების შემდეგ, რაღა თქმა უნდა, (ქართველ) ხალხს

მოზინიზმი არ დააბრმავებს. ისევე, როგორც ახლა, ის ამაყად განაგრძობს სვლას იქით, საითკენაც აქვს გეზი აღებული“.¹⁶

იანის ფაშალიდისის წერილი სრულად გამოხატავს საქართველოში მცხოვრები ბერძნების დამოუკიდებულებას საქართველოს მიერ დამოუკიდებლობის მოპოვების მიმართ. საბერძნეთში გამოქვეყნებულ სტატიებშიც ახალგაზრდა დემოკრატიული რესპუბლიკისადმი უაღრესად კეთილგანწყობილი დამოკიდებულებაა გამოხატული. ჩვენ მიერ მოძიებულ ყველა პუბლიკაციაში საქართველოსადმი ბერძენი ხალხის უდიდესი მხარდაჭერა ჩანს. ამ მხარდაჭერის მოპოვება ჩვენი ქვეყნისათვის განსაკუთრებულად მნიშვნელოვანი იყო. ამას მოწმობს ამ სტატიების სრული თარგმანის ან მათი მოკლე შინაარსის იმდროინდელ ქართულ პრესაში გამოქვეყნებაც.

საგულისხმოა, რომ იმჟამად საქართველოში მყოფი ბერძნული მისიის ხელმძღვანელის, იანის სტავრიდაკისის, ცნობით, როდესაც საქართველოს დელეგაცია ათენიდან დაბრუნდა, ქართველმა პოლიტიკოსებმა თან ჩამოიტანეს გაზეთი „ელევთეროს ტიპოს“ («Ελευθέριος Τύπος») 29 ივლისის (№923) ნომერში გამოქვეყნებული სტატია, როგორც ვენიზელოსის მთავრობის მხარდაჭერის დასტური, ხოლო ქართულმა გაზეთებმა ის უმაღლეს თარგმნეს და გამოაქვეყნეს. საქართველოში გამომავალმა რუსულენოვანმა გაზეთმა, „თბილისმა“, კი ამ სტატიის გამო გალანძღა როგორც სტატიის ავტორი, კავაფაკისი, ისე – საბერძნეთის მთავრობა. სტავრიდაკისმა საბერძნეთის საგარეო საქმეთა მინისტრს, ნიკოლაოსს პოლიტიკის, ამის შესახებ დეპეშით აცნობა. უნდა აღინიშნოს, რომ საბერძნეთის მთავრობისათვის იმ დროს საქართველოში მყოფი ბერძნული მისია ამიერკავკასიის რეგიონში ინფორმაციის

¹⁶ Νέα Ζωή 1921, 1.

ერთადერთი წყარო იყო და ქვეყნის პოლიტიკას ამ რეგიონში დიდწილად მისგან მიღებული ინფორმაცია განსაზღვრავდა. სტავრიდაკისი საბერძნეთის საგარეო საქმეთა მინისტრს ურჩევდა, რუსეთთან ურთიერთობები არ გაემწვავებინა, რადგან ეს უარყოფითად აისახებოდა დენიკინის მთავრობის დამოკიდებულებაზე სამხრეთ რუსეთის ბერძნების მიმართ და არც ბერძნულ-ქართული ურთიერთობების გაძლიერებას წაადგებოდა. მისი თქმით, ბერძნებს ქართველებთან ურთიერთობისას სიფრთხილე უნდა გამოეჩინათ, რათა რუსებს ისინი მათ წინააღმდეგ განწყობილად არ ჩაეთვალათ. საბერძნეთის საგარეო საქმეთა მინისტრმა ამ დეპეშის საპასუხოდ სტავრიდაკისს მისწერა, რომ თუ საჭირო გახდებოდა, განცხადება გაეკეთებინა და აღენიშნა, რომ ამ სტატიის პასუხისმგებლობა ავტორს ეკისრებოდა და არა ბერძენ ხალხს, რომელსაც ერთმორწმუნე რუსეთსა და საქართველოსთან მეგობრობის ტრადიციული გრძნობები აკავშირებდა.¹⁷

ეს სიფრთხილე და წინდახედულობა, რომელსაც საქართველოში მყოფი ბერძნული მისიის ხელმძღვანელი იჩენდა, დევნილ ბერძენთა უმძიმესი მდგომარეობით იყო განპირობებული. სტავრიდაკისი, რომელიც საქართველოში ჩამოსვლამდე უკრაინაში ბერძენი ხალხის ევაკუაციას ხელმძღვანელობდა, კარგად იცნობდა მათ მდგომარეობას და ცდილობდა, თავისი თანამემამულეების ისედაც მძიმე ყოფა უფრო მეტად არ გაერთულებინა და მათთვის მოსალოდნელი საფრთხე თავიდან აეცილებინა.

როგორიც უნდა ყოფილიყო პოლიტიკოსების მიერ გათვლილი და გადადგმული ნაბიჯები, ჩვენ მიერ მოძიებული პუბლიკაციები ცხადყოფს, რომ ბერძენი ხალხი საქართველოს

¹⁷ ამ საკითხთან დაკავშირებით უფრო დეტალურად იხ. Gappas 2023.

პირველი დემოკრატიული რესპუბლიკის მიმართ დიდი თანაგრძნობით იყო გამსჭვალული. ამ პუბლიკაციების გაცნობამ თვალნათლივ დაგვანახა, თუ რა დიდ მნიშვნელობას ანიჭებდა საბერძნეთი საქართველოს მიერ დამოუკიდებლობის მოპოვებას, მასთან თანამშრომლობას და ახალგაზრდა დემოკრატიული რესპუბლიკის სამომავლო როლს საერთაშორისო პოლიტიკურ არენაზე.

ბიბლიოგრაფია:

დუნდუა, სალომე და ზვიად აბაშიძე. 2009. *ეთნიკური და რელიგიური იდენტობის საკითხები და სამოქალაქო ინტეგრაციის პრობლემები საქართველოში*. თბილისი: ინტელექტი.

Gappas, Charalampos. Toward the Promethean Mountain [article online]. The Lausanne Project, 2023, accessed 30 December 2024; <https://thelausanneproject.com/2023/04/28/gappas/>

Nikos Petsalis-Diomidis. 1972. "Hellenism in Southern Russia and the Ukrainian Campaign: Their Effect on the Pontus Question (1919)." *Balkan Studies* 13.2: 221-263.

გაზეთები:

ჩვენი ქვეყანა. 13.08.1919, №148

Ελευθερος Τύπος. 29.07.1919, №923

Le Messenger d'Athènes (1). 28.06-11.07.1919, №1404

Le Messenger d'Athènes (2). 19.07-01.08.1919, №1419

Νέα Ζωή. 06.02.1921, №74.

Tea Gamrekeli

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University, Georgia

Greek Publicists' Views of Independent Georgia (1919-1921)

Key words: Georgian independence, Greek press, Greek-Georgian relations

Greek-Georgian relations go back centuries. In addition to common religion and cultural values, the Greeks and Georgians were also united by an insatiable desire for freedom.

They always sympathized with each other in the struggle for freedom. Georgia's declaration of independence in 1918 caused a great response in Greece. In 1919, the government of the First Democratic Republic of Georgia sent a delegation to Athens. This article analyzes the views expressed by Greek publicists of that era about Georgia, its independence, the visit of a Georgian governmental delegation to Greece, and Greek-Georgian relations. The newspaper articles express an extremely benevolent attitude towards Georgia.

The support of Greece was very important for the young nation. Full translations or brief summaries of the articles written by Greek authors were also published in the Georgian press of that period. Finding and familiarizing ourselves with this material revealed the importance Greece attached to Georgia's independence, cooperation, and the future role of the young Democratic Republic in the international political arena.